

val és az ezekhez szükséges felszereléssel. Az egyházat és iskolát pappal és tanítóval és ezek megélhetéséhez szükséges földdel, sőt készpénz fizetéssel is ellátták. Az új falvak részben addig lakatlan területen, részben pedig a régi falvak közelében épültek. Így épült ki 1784-ben Torzsa, 1785-ben Crvenka és Novi Vrbas, 1786-ban Pašičevo, Sekić és Bulkes, valamint 1787-ben Jarek. A régi falvak mellett kiépült 1785-ben Nova Palanka, 1786-ban pedig Novi Sivic, Kula, Šove, Parabuć, Svetozar Miletić, Bački Brestovac, Veprovac, Krnjaja, Bačalmaš, Čonoplja, Bezdán, Stanišić és amelyeket már a régebben ittlakó szerbek emeltek, amint ez a községek neveiből is látszik.

Az újonnan telepített községekben összesen 3500 házat építettek, amint az tervezve is volt. A telepítések összköltsége, amint az 1789-ben, a zárszámadások megejtésekor kitudt, kerek 2 millió frtba kerültek.

Igy lett a 17-ik században még úgyszólván tisztán szerbblakosságú Vojvodinából a 18-ik században az a vegyesnemzetiségű terület, amilyennek ma is ismerjük. Az 1820-ban megejtett népszámlálás szerint Bácskában 387,914 lakos volt, közöttük 4000 nemes. A nemzetiségi megoszlás a következő: 170.942 szláv, 121,688 magyar, 91,016 német, 4237 zsidó és 31 örmény. A lakosok nagyszáma beszélt két-három nyelvet.

Egy ilyen összetételű vidéknek a 19-ik században, a polgárosulás korszakában, ádáz nemzetiségi harcok színhelyévé kellett válnia.

Kiss Flórián

Cantabriai hegyek közt

Miguel Ferrernek hívnak, viscayai születésű és negyven esztendeig őriztem a juhokat.

Most éjszakánként a cantabriai sziklákra hajtom fejemet, hallgatom a gyíkok zizegését, amint a makkia-bokrok között ijedten el-siklanak. Sokszor a tenyeremre szeretném tenni a fűrge kis állatokat, mondanám nekik: na, te bolond, te, én viscayai pásztor vagyok, miért ijedsz meg tőlem? De ők úgysem értik a beszédemet, eltűnnek és ilyenkor bizonyára boldogok.

Én meg egyedül maradok a cantabriai hegyek közt, fejem felett nappal vad repülőgépek, de éjjel szelíd csillagok tanyáznak.

Ilyenkor lelopódzom a közeli falvakba és a jó emberek étel-misszerrel töltik meg tarisznyámat. Mire visszatérek, már fáradt vagyok, a kakukfű fűszeres illata ráül a mellemre és én térdreborulva imádkozom...

Az édes Jézus néha meglátogat álmomban, megsimítja arcomat, pedig az én arcom öreg és ráncos és kemény, szakállam bizonyára felsérti finom ujjait. De ő nem törődik ezzel, csak szomorúan néz rám, mint ahogy én néztem, amikor idegen katonák öldösték juhaimat.

Aztán szónélkül továbbmegy a puszpángok, mirtuszok közt és minden lépése nyomán szomorú kolompok verődnek össze.

A fiamat Vicentenek hívják és házasságát Toniettel San Sebastianban áldotta meg a pap. Toniet most áldott állapotban van és gyermeke a keresztségben a Bonéd nevet kapja, mint apám, aki ötvennégy évig pásztorkodott és szintén viscayai volt.

Az én fiam, a Vicente, most idegen katonák között harcol, pedig nem is akart katona lenni, ő is csak a juhokat akarta őrizni és ha a kis Bonéd megszületik és felnő, vele együtt fog San Sebastianban vasárnaponként misét hallgatni.

Ő, már évekkal ezelőtt tudtuk, hogy baj lesz a földünkön. Idegen urak jöttek közenk és szép szóval beszéltek hozzánk. Bibliát idéztek és szabadságot ígértek. Csak a bányászok morogtak és csákányukat emelgették.

A hegyekben és völgyekben felforrt az élet, páncélos hajók törték a tenger tükrét és mi hosszan imádkoztunk a fészületek alatt.

Nemsokára végeláthatatlan sorokban katonák jöttek, arany-vörös lobogót tűztek a falakra és az urak már nem beszéltek szabadságról.

Juhainkat megölték és fiaink vállára fegyvert akasztottak.

Akkor ölték meg az én juhaimat is, Vicentét magukkal vitték katonának. Én eléljük mentem, széttártam karomat és ezt mondtam: Krisztusra, kérlek benneteket... és rámutattam a leölt juhok vérére, Tonietre és az olajfára, mely udvarunkban állott.

— Krisztusra... — mondtam mégegyszer és ők rámripakodtak:

— Miféle Krisztusról beszélsz? A Krisztus velünk van és ő azt akarja, hogy ti is segítetek felszabadítani az átkozott rablóktól Hispania földjét!

— A mi Krisztusunk bekét akar, szabadságot, kövér legelőt a juhoknak és nem akaszt fegyvert fiaink vállára. S a ti Krisztustok, akkor idegen Krisztus. Juhaimat már nem tudjátok feltámasztani, de hagyjátok itt legalább a gyapját és adjátok vissza Vicentét, akinek gyermeke még az anyjában van és ha megszületik, a keresztségben a Bonéd nevet kapja, mint apám, aki ötvennégy esztendeig őrizte a juhokat.

Akkor belémrúgtak és én elterültem a földön. Derekamat feltörte a rúgás, de Toniet fehér gyolccsal bekötözte.

A harangokat éppen ekkor verték félre és én görbe botomra támaszkodva kibiccegtem a piacra. Egy aranysújtásos tiszt felállt az emelvényre és kiáltozott. Néhányan egy régi dalt énekeltek a szabadságról, de ezeket puskavéggel kergették széjjel.

Én felemeltem botomat és hangosan felkiáltottam:

— Adjátok vissza juhaimat és adjátok vissza fiamat, Vicente Ferrert!...

A katonák felém rontottak, de az emberek elrejtettek maguk közé és így szöktem el a faluból.

Éjszaka értem a hegyek közé és mikor visszanéztem, kormos és vörös volt az ég, mintha a felhőket is felgyújtották volna.

Tegnap éjjel nagyon fájt a szívem s a csillagokat sem láthattam a fekete felhők között. Nem bírtam elaludni, csak tehetetlenül nyögdecselem, mint Bonéd a bölcsőben, aki talán már megszületett. Felálltam és lesétáltam a faluba. A falu előtt a patak korlátjára egy sötét alak támaszkodott. Mikor odaértem felegyenesedett és vállamra tette kezét. Rigoberto volt, aki még apámmal őrizte együtt a juhokat. Így szólt hozzám: Tudtam, hogy eljössz, Miguel.

— Hír érkezett, — és a hangja úgy susogott, mint patak felett az enyhe szellő, — Vicente... az Ebro mellett meghalt.

És én jobb kezemet a szívemre tettem és alázatosan meghajtottam a fejemet.

Többet aztán nem is beszéltünk. Rigoberto átnyújtotta görbe botját és anélkül indult vissza a faluba. Rigoberto pedig sokkal öregebb, mint én és hatvan évig őrizte a juhokat. Most már két bottal mentem vissza a hegyek közé.

Már vörösen állt a nap, amikor egy patak mellé értem.

Vicente már nem őri a juhokat, dalokat sem énekel és a színjátékokban sem szerepel többet soha.

Szememből kifakadt a könny, de egy széles levéllel letöröltem.

A könny rászáradt a levélre és ráfektettem a patak vizére. A patak az Ebroba folyik...

Ma délután esőfelhők jöttek a Mezeta felett a tenger felül és a Pic d'Anie fekete fátyolba burkolózott.

Egy rongyos katona állt előttem és észre sem vettem mikor közeledett.

— Te mit keresel itt? — kérdezte tőlem és a szeme véres volt és vadul forgott.

— Én viscaiai vagyok, — mondtam — mit akarsz te tőlem.

A katona sokáig nem szólt semmit, csak levetette rongyos köpenyét és vállamra terítette: — Ó, ti baszkok!... Hadd magadon a kabátot, mert bőrig ázol.

Mert akkor már az eső súlyos cseppekben esett.

Sokáig hallgattunk, mintha semmiről sem tudnánk beszélni, az eső kopogott a makkia-bokrokon és mi úgy néztünk egymásra, mintha már sohasem látnánk meg a napot.

Én akkor megkérdeztem a rongyos katonától: — Mond kérlek, merre jársz Krisztus nevében?

És a katona felelte: — Nem Krisztus nevében járok. Bányász vagyok Mieresben. Gijon felől, az aszturiai hegyeken át jöttem és a Pireneusokon keresztül Franciaországba megyek.

Ó, ezek a bányászok! Megtanultak írni-olvasni, de mindig izgága és krisztustalan nép voltak. Most sem hajtáná le a fejét, ha szavába beledörög az ég is.

— A ti földetekén idegen katonák állanak és Guernicában kivágták a viscai völgyet, amely alatt a baszk szabadságra esküdtetek. De én megyek tovább, keresztül a Pireneusokon, mert a tábornok katonáinak fogságából menekültem.

Én nem is tudom, mit mondjak a katonának, az én fiamat, a Vicentét nem ismerte. Vicente az Ebro mellett elesett.

— Ó, milyenek is vagytok ti, baszkok! Juhaidat megölték, fiad meghalt és te nem sírsz.

— De én sírtam, — mondtam alázatosan — de könnyeimet már elvitte a patak az Ebroba, hogy összekeveredjenek a fiam vérével.

Ezt a fáradt katona bizonyára nem értette meg, de azért nem kérdezett semmit. Visszaadtam a kabátját, tarisznyámból kivettem a sajtot, kenyeret és átadtam neki.

Beleharapott a kenyérbe és vadul felkiáltott:

— Én nem mehetek Franciaországba, én aszturiai vagyok, a te fiad meghalt, de nekem még harcolni kell.

Megette a kenyeret és sajtot, én megcsókoltam a homlokát és Krisztus csodát tett velem.

Mert úgy éreztem, mintha Vicentét csókoltam volna meg.

Kezemmel bozontos haját simogattam és magamban megáldottam. Az édes Jézus bizonyára megbocsájtja, hogy ilyen istentelen, izgága aszturiaiak az ő nevében küldtem útjára.

*

Azt hiszem már nem sokáig élek. Két bottal is alig vonszolom magamat. A tengert már nem látom meg soha, nem hallgathatom a sebastiani harangokat sem és Bonéd sem fog az ölemben ülni.

A cantabriai hegyek közt halok meg, de ha Bonéd felnő, összeszedi a csontjaimat és baszk-földön, őseim között pihenni fogok.

Enczi Endre

Korszerűbb harcot a tuberkulózis ellen!

Korunk társadalmi problémái egy új tudományt, a szociál-higiénát vetették felszínre. A társadalomtudományi kérdésekkel foglalkozó bel- és külföldi folyóiratokban egyre több cikk jelenik meg olyanok tollából, akik eddig csak laboratoriumi kutatásokon és a tudomány műhelyi továbbfejlesztésén dolgoztak. Kruif és Cronin könyvei mutatnak arra az új útra, melyen a társadalom bajain őszintén segíteni kívánó kulturmunkásoknak járniuk kell. A valamikori szobatudósoknak ma politikusokká, közigazdászokká, sőt ha a helyzet úgy kívánja, népszónokokká kell válniuk. A tények megállapításán, a bacillusok és kórokozók utáni nyomozáson kívül a társadalom főrézsének, a munkásság és parasztság életének gazdasági, szociális körülményeivel is foglalkoznak, hogy így, az egész